Ministry of Higher Education and Scientific research

بەش : زمانی کوردی

کۆلێژ :پەروەردەی مەخمور

زانکۆ : سەڵاحەددین

بابەت : زمانەوانی کارەکی

پەرتووکی کۆرس : قۆناغی سێیەم

ناوی مامۆستا : میدیا جلال مجید

ساڵی خوێندن : ٢٠٢٣-٢٠٢٤

Ministry of Higher Education and Scientific research

پەرتووكی كۆرس

Course Book

١-ناوی كۆرس	زمانەوانی كارەكی
٢- ناوی مامۆستای بەرپرس	میدیا جلال مجید
٣- بەش / كۆلێژ	زمانی كوردی / كۆلێژی پەروەردەی مەخمور
٤- پەیوەندی	ئیمێل**midya.majeed**@su.edu.kurd
٥- یەكەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەك	تیۆری : (٢)یەكە، كە دەكاتە(٤) كاتژمێر لە هەفتەیەكدا. پراكتیك: نموونەی پراكتیكی بۆ بابەتە تیۆرییەكان دەهێندرێتەوە.
٦- ژمارەی كاركردن	دوو گروپە (٤) كاتژمێر
٧-. كۆدی كۆرس	
٨- **پرۆفایلی مامۆستا**	ساڵی(٢٠٠٤-٢٠٠٥) زانكۆی سەڵاحەددین،كۆلێژی پەروەردە ، بەشی زمانی كوردیم تەواوكردووە، لە ساڵی (٢٠٠٩-٢٠١٠) خوێندنی باڵا(ماستەر) لە زانكۆی سەڵاحەددین ،لەكۆلێژی پەروەردە ،لەبەشی زمانی كوردی ،لە پسپۆڕی (زمان)وەرگیرام و لەساڵی ٢٠١١-٢٠١٢بڕوانامەی ماستەرم بە دەستهێنا، كە ناونیشانی نامەكە بریتی بوو لە (سینتاكس و سیمانتیكی بەستنەوە لە زمانی كوردیدا). مامۆستای بابەتی كوردۆلۆجی بووم لە هەردوو كۆلێژی زانست و كشتوكاڵ . ئێستاش لە كۆلیزی پەروەردەی مەخموربەشی كوردی باتبەتی(زمانەوانی گشتی و زمانەوانی كارەكی)بەقوتابیانی قۆناغی سێ دەڵێمەوە و بابەتی (فەرهەنگناسی) بە قۆناغی چوار دڵێمەوە ، لەكاركردن بەردەوامم.
٩- وشە سەرەكییەكان	زمان, زمانەوانی كارەكی ،مێژووی سەرهەلدانی زمانەوانی كارەكی, لقەكانی زمانەوانی كارەكی، فێربوونی زمان لای مندال، فێربوونی زمانی دووەم، زمانەوانی

	دادوەری، فەرهەنگناسی، پرۆگرامی زمانەوانی دەماری

١٠ - ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

زانستی زمانەوانی کارەکی, بەشێوەیەکی زانستی و بابەتی باس لە ناساندنی لقەکانی زمانەوانی دەکات ، هەروەها زانیاری ورد لە بارەی پەیوەندی نێوان زمان و بیرکردنەوە و مێشك و سیستەمی پەیوەندیکردنی زمان. سود لە ئەنجامی لێکۆڵینەوەکانی زمانەوانی گشتی وەردەگرێت و لە بواری زمانی دیاریکراو پراکتیزەی دەکات. ئەم لقەی زمانەوانی پەیوەندی نێوان زمان و زانستەکانیتر دەردەخات وەك : فێرکردنی زمان و زمانەوانی کۆمەڵایەتی و زمانەوانی دەروونی و زمانەوانی جوگرافی و زمانەوانی سیاسی و زمانەوانی ئەنترۆپۆلۆجی ... هتد . - زمانەوانی کارەکی گرنگی بە نەخۆشیەکانی گوتن دەدات و چارەسەری گونجاویان بۆ دەخاتە ڕوو ، گرنگی بە فێرکردنی زمان دەدات. هەوڵدەدات بنەما تیۆریەکانی زمان بەکارەکی بکات . ئامانجی زمانەوانی کارەکی ئەوەیە باشترین ڕێگا و تەکنیك بدۆزێتەوە لە بواری گەشەکردنی فێربووندا .

١١ - ئامانجەکانی کۆرس :

أ-ئامانجی گشتی:

١- **شارەزابوونی** قوتابی لەبارەی لقەکانی زمانەوانی کارەکی و سودوەرگرتن و بەکارهێنانی لە ژیانی ڕۆژانەی خۆی چونکە لایەنێکی پراکتیکی زمانە.

٢- قوتابی لەماوەی خوێندنی ئەو بابەتەدا زانیاری گشتی لەبارەی بابەتەکە پەیدادەکات.

٣-دەبێتە خاوەن زانیاری جۆراوجۆر و تایبەتی وەك لێهاتوویەك بۆ بابەتەکە، کە ئەمەش ڕێگا خۆشکەرە بۆ ئامادەبوونی کاری مامۆستایی و توێژەری.

ب-ئامانجی تایبەتی: - ئامانجی **پەروەردەیی : خۆشەویستی بۆ بابەتەکە بە گشتی پەیدابکات ، بە تاییبەتی** بەکارهێنانی زمان لەناو کۆمەڵگا

لایەنی زانستی : قوتابی ئاشنا دەبێت بە چەمکی زمان و ناسینی زانستی زمانەوانی کارەکی و لقەکانی

١٢ - ئەرکەکانی قوتابی : **ئامادەکردنی بابەتی نوێ و پسیاری نوێ و ناونیشانی نوێی پەرتووك لە بارەی بابەتەکە بە گەران لە ئەنتەرنێت .**

ئامادەکردن و پێشکەشکردنی ڕاپۆرت و سیمینار لەبارەی بابەتەکە.

- قوتابی دەبێت ئامادە بێت لە تاقیکردنەوەی مانگانە و کۆتاییی هەروەها ئامادەیی بۆ تاقیکردنەوەی ڕۆژانە

١٣- ڕێگەی وانەوتنەوە : سەرەتا ئەو دەرگایەیە کە هەموو مامۆستایەك لێی دەچێتە ژورەوە بۆ وانە وتنەوە، بۆسەرنج ڕاکێشانی قوتابییان بە وانەکانی کۆن و تازە دەبێت پرسیار بکات لەو زانیارییانەی، کە لە بابەتەکانی پێشوو خوێندیتیان، یان سالأنی پێشوو خوێندیتیان کە پەیوەندی بە بابەتی وانەکەی ئێستای(وانە نوێیەکە) هەبێت. پێویستە مامۆستا چاودێری ئەوە بکات کە پرسیارەکە ڕوون و کورت و سەرنجراکێش بێت. دەقەی (پارچە نوسینێك) کە لەسەر بابەتەکەیە لەسەر سەبوورە باس دەکات و دەینوسێتەوە، یان داوا لە قوتابییان دەکرێت (دەقەکە) لەسەر کتاب بخوێنێتەوە و لەگەڵ مامۆستا مناقەشەی بکەن، لەدوایدا مامۆستا ڕووی پرسیار لەقوتابییان دەکات و وەلأمەکەی بە نموونە دەوێت و

. لەوکاتەدا لەسەر قوتابی ئاسان دەبێت بۆ گەیشتن بە یاسایەك(دەستوورەك) وە خۆیان دەتوانن تەعبیر لەسەر ئەو ئەنجامە بکەن، کە پێی گەیشتوون. مامۆستاش نابێت هەڵهێنجانی ئەو یاسایە بکات، بەبێ بەشداری قوتابییان.

پراکتیزەکردن:

١- پەیوەندی ڕاستەوخۆی مامۆستا بە قوتابی و قوتابی بە مامۆستا، کە پەیوەندی بە پرسیارکردن و وەلأمەکانەوە هەیە.

٢- پەیوەندی دوو قوتابی بەیەکەوە. واتە دوو دوو لە قوتابییەکان بەیەکەوە پرسیارەکە وەلأم دەدەنەوە.

٣- پەیوەندی بە کۆمەڵی قوتابییان. لەو جۆرە پەیوەندییەدا قوتابییان دەکرینە گروپ گروپ و بەجیا گفتوگۆی لەسەر دەکەن، سەرۆکی هەر گروپەك وەلأمەکە دەداتەوە و گفتووگۆی لەسەر دەکەن.

١٤- سیستەمی هەڵسەنگاندن:

. نمرەی کۆششی کۆرس(٤٠) نمرەیە کە بەم شێوەیە دابەشی دەکەین:

قوتابی لەماوەی خوێندنیدا (٢) تاقیکردنەوە ئەنجام دەدا، تاقیکردنەوەی یەکەم ٢٠ نمرە تاقیکردنەوەی دووەم ١٥ نمرە پێنج نمرە بۆ راپۆرت بۆ کۆشش ، کۆتایی سالێش لەسەر (٦٠) نمرە دەبێت کە دەکاتە (١٠٠) نمرە.

١٥- دەرئەنجامەکانی فێربووون: قوتابی کۆمەڵێك زانیاری و بنەمای زانستی لەم بوارەدا تاوەکو بتوانێت لە داهاتوو لێکۆڵینەوی جیاواز بکات و بە تایبەتیش لە چوارچێوەی زمان دوای تەواوبوونی کۆرسەکە زانیاریەکی گشتی جۆراوجۆر لە بارەی بەکارهێنانی زمان بەگشتی و زمانی کوردی بەتایبەتی بەدەستبهێنێت.

١٦- لیستی سەرچاوە :

١- د.عبدالواحید مشیر دزەیی، پرۆگرامی زمانەوانی دەماری،٢٠١٣

٢ -د.عبدالواحید مشیر دزەیی،زمانەوانی گشتی،٢٠٢١.

٣-زمانەوانی کارەکی بەرگی یەکەم و بەرگی دووەم ، نەریمان عەبدوڵا خۆشناو ٢٠١٦ .

٤ -محمد محمد یونس علی وەرگێرانی نەریمان عبدولا خۆشناو ، دەروازەیەك بۆ زمانەوانی (٢٠١٠) چاپی یەکەم.

٥ -عبدوالواحید مشیر دزەیی, زمانەوانی دەروونی , چاپخانەی ئاوێر , چاپی یەکەم , هەولێر, ٢٠١٥..

٦-فردیناند دی سوسێر ،کۆرسێ لە زمانەوانی گشتی ٢٠١٨ وەرگێرانی نەریمان عەبدوڵا خۆشناو.

٧ -تاليب حوسێن عەلی , زانستی زمان و زمانی کوردی , چاپخانەی ڕۆژهەڵات , هەولێر , ٢٠١٤.
٨ - محمد معروف فەتاح, زمانەوانی , چاپخانەی حاجی هاشم, چاپی دووەم, هەولێر, ٢٠١١.
٩ -یوسف شەریف سەعید , زمانەوانی , چاپخانەی ڕۆژهەڵات , چاپی یەکەم, هەولێر, ٢٠١١.
١٠ - -تالیب حوسێن عەلی ، زمان و تایبەتمەندییەکان ٢٠١٤ ، چاپخانەی ڕۆژهەڵات.
١١ -د. عبدلله حوسێن رەسول ، چەند باسێکی وردی زمانەوانی کوردی ٢٠١٥.
١٢ -سەلام ناوخۆش, زمانناسی و هەندێ بابەتی زمانناسی کوردی, چاپخانەی منارە, چاپی دووەم, هەولێر,٢٠١٠.
١٣ -عەبدولەناف ڕەمەزان،ئەتڵەسی زمانی (هەرێمی کوردستان بە نموونە)،چاپی یەکەم،چاپخانەی سپێرێز،دهۆك،٢٠١١.
١٤ -عەبدولڕەحمان حاجی مارف،فەرهەنگی زمانناسی ،چاپخانەی ناوەندی ئاوێر، چاپی دووەم ، هەولێر ،٢٠١٤.
١٥ -غازی عەلی خورشید، زمان و زمانی ستاندارد، گۆڤاری ئاسۆ ، ژمارە (١٥٢٨)، ١٩٨٤.
١٦ --محمد علی الخولی, معجم علم اللغه النظری , بیروت ,١٩٨٢.
١٧ -محمد علی الخولی, معجم علم اللغه التگبیقی, بیروت ,١٩٨٦.
١٨ - The Study of Language ,George Yule, Cambridge University Press,5 edition.
١٩ -سەلام ناوخۆش ، نەریمان عبدولا خۆشناو ، زمانەوانی بەرگی هەشتەم ، (٢٠١١) ، چاپخانەی رۆژهەلات هەولێر.
٢٠ -سەلام ناوخۆش و نەریمان خۆشناو، زمانەوانی , بەرگی (١,٢,٣) چاپخانەی ئاوێر, هەولێر , ٢٠١٠

١٧ – بابەتەکان	ئامانج	ناوی مامۆستا
حەفتەی یەکەم : ناساندنی بابەتەکە حەفتەی دووەم : پیناسەو جەمکی زمانەوانی کارەکی حەفتەی سێیەم: لقەکانی زمانەوانی کارەکی	دەروازەیەك بۆ ناوبابەتەکە و ناساندنی کۆڕسبووك. - پێناسەکانی زمانەوانی کارەکی و تیۆری و مێژووی زمانەوانی کارەکی زمانەوانی کارەکی مێژوی سەرهەڵدانی زمانەوانی کارەکی لقەکانی زمانەوانی کارەکی زمانەوانی بنەرەتی زمانەوانی کۆمەلایەتی	میدیا جەلال مەجید (٢)کاتژمێر کارکردن لە هەفتەیەکدا .

حەفتەی چوارەم : لقەکانی زمانەوانی کارەکی **حەفتەی پێنجەم: زمانەوانی دادوەری** **حەفتەی شەشەم: زمانەوانی دادوەری** **حەفتەی حەوتەم: تاقیکردنەوە** **حەفتەی هەشتەم: زمانەوانی دەماری** **حەفتەی نۆیەم: زمانەوانی دەماری** **حەفتەی دەیەم: فێربوونی زمان لای منداڵ** **حەفتەی یازدەیەم: فێربوونی زمانی دووەم**	**زمانەوانی دەروونی** **زمانەوانی کۆمپیوتەری** **زمانەوانی جوگرافی** **زمانەوانی ماتماتیکی** **زمانەوانی بایلۆجی** **زمانەوانی سیاسی ، زمانەوانی فۆلکلۆری، زمانەوانی ئەنپرۆپۆلۆجی،ئیپنۆلۆجی، زمانەوانی کارپێکەرنە، فێرکاری ،پەروەردەیی....** **زمانەوانی دەماری** **پرۆگرامکردنی زمانەوانی دەماری** **رۆڵی زمان لە پرۆگرامکردنی بیر :** **زمانەوانی دادوەری** **بوارەکانی بەکارهێنانی زمان لای لێکۆڵەر** **فێربووونی زمان** **فێربوونی زمان لای منداڵ** **تیۆرەکانی فێربوونی زمان لای منداڵ.** **فێربوونی زمانی دووەم**	

	تیۆرەکانی فێربوونی زمانی	
حەفتەی دوازدەیەم:نەخۆشییەکان گوتن	نەخۆشیەکانی گوتن نەخۆشییەکانی زمان	
حەفتەی سێزدەیەم: فەرهەنگناسی	فەرهەنگناسی فەرهەنگسازی جۆرەکانی فەرهەنگ لەرووی روخسارەوە	
حەفتەی چواردەیەم: فەرهەنگناسی	جۆرەکانی فەرهەنگ لەڕووی ناوەرۆکەوە	

۱۸ـ تاقیکردنەوەکان

۱- پێناسە ی ئەمانە بکە : زمانەوانی کارەکی ، زمانەوانی دادوەری ....

ڕاست و چەوت:

۲- ڕاست و چەوتی ئەمانەی خوارەوە دیاری بکە و چەوتەکانیش ڕاست بکەرەوە:

أ-ئەفازیا یەکێکە لە نەخۆشییەکانی زمانی.

ب- زمانەوانی کۆمەلایەتی هەنگاوەکانی فێربوونی زمانی دووەم دەخاتەروو.

۳- وەڵامی ڕاست بۆ ئەم ڕستانەی خوارەوە هەڵبژێرە:

أ-ز کام لقی زمانەوانی لە زمان و بیر دەکۆڵێتەوە (کۆمەلایەتی، دەروونی، دادوەری، دەماری)یە.

٤- جیاوازی نێوان ئەمانە دیار بکە

أ- زمانەوانی دەروونی و زمانەوانی دەماری.

ب- فەرهەنگی تایبەت و فەرهەنگی گشتی.

٤- باسی تیۆرەکانی فێربوونی زمانی دووەم بکە.

۱۹- تێبینی تر: بابەتی زمانەوانی کارەکی بەتایبەت لقەکان وەك بەشێك و لقێك بێت لە بەشی کوردی و زیاتر گرنگ پێبدرێت.

٢٠ ـ پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و جەند ووشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبیت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.